

VÄIKE - MAARJA MÄLESTUSSAMBA
TAASAVAMISE PUHUL
23.JUUNIL 1991.A.

MÄLESTUSSAMBA JUURES

23. juunil 1991.a.

kell 14.00

476 596

KAVA

1. Leinamarss. Mängib puhkpilliorkester Jüri Tüli juhatusel.
2. Mälestussamba avamine. Väike-Maarja Muinsuskaitse Seltsi esimees Arvo Vallaots
3. Vaimulik viis puhkpilliorkestrilt.
4. Viisil: Jumal Sull' ligemal - segakoor «Helin» Arno Kasemaa juhatusel

Uinuge rahumaal õndsamat und, seal Isa rinna
naal öö mööda läind.

Ei kosta enam seal sõja- ja vihamöll, uinuge
ruhumaal õndsamat und!

Teile, kes ohvriks toond teistele kõik,
uksed nüüd lahti, uus rahuriik. Ununend haavad kõik,
palmiks on muutunud mõök. Teile, kes ohvriks toond
teistele kõik.

Meie siin varjudes ohkame veel, külvame silmavees
tormisel ööl. Kuid meilgi tõuseb koit ja jõuab
eluvõit, siis kui on lõppenud silmaveekülv.

5. Samba pühitsemine. Peapiiskop Kuno Pajula ja pastor Ain Eenmaa
6. Viisil: Jeesus õnnistegija - koor ja orkester

Igavene mälestus tormis langenud vendadele,
noor ja õitsev igatsus heitis ohvri altarile,
ilu mattis ahastus: igavene mälestus.

Igavene mälestus kangelaste küngastele.
Kodu kauneim pühadus tulevaile põlvedele.
Tuleviku kaindlustus, igavene mälestus.

7. Kõne pastor Ain Eenmaalt
8. Viisil: Jeesus õnnistegija - koor ja orkester

Igavene mälestus, Isamaa eest surnutele,
kodupinna vabadus nende verest koitis meile.
Sügav, sügav kummardus, igavene mälestus.

Igavene mälestus, mis ei kustu aja käras,
mis ei kao surmasuus, ega luitu päikesäras.

Võimetu siin unustus, igavene mälestus.

9. Kõne Eesti Muinsuskaitse Seltsi esindajalt K. Arjakaselt
10. Viis puhkpilliorkestrilt

11. Mälestussõnad külalistelt
12. Viis puhkpilliorkestrilt
13. Esineb Väike-Maarja, Kiltsi, Rakke ühendatud segakoor «Helin» Arno Kasemaa juhatusel

KONTSERT-JUMALATEENISTUS VÄIKE-MAARJA KIRIKUS KELL 15.00

Esinevad: Kadrina EPT naiskoor «Katrina» Maret Vaadre juhatusel,
Väike-Maarja kultuurimaja segaansambel ja
Tapa Autobaasi puhkpilliorkester Jüri Tüli juhatusel.

LANGENUD VABADUSSÕDALASTE MÄLESTUSSAMMAS VÄIKE-MAARJAS

Mälestussamba komitee asutati vabariigi aastapäeval 24. veebruaril 1923. aastal. Esimees A. Vihmann, sekretär J. Grünthal, kassahoidja A. Poom, liikmed J. Peebo, J. Einblau, J. Kala, J. Blumfledt. Mälestussamba valmistas kiviraiuja Jugar - Hütt Tartus kodumaa punasest graniidist. Kivi toodi Tartumaalt Sarakuste vallast 16 km kauguselt 3-hobusega vankril Tartu. Siin raiuti mälestussammas valmis ja saadeti raudteel Kiltsi jaama ning sealt 8 km hobustega Väike-Maarja kiriku juurde. Töö kestis 1924. aasta oktoobrikuust kuni 1925. aasta aprilli lõpuni 4 inimesega.

Mälestussammas on obeliski-kujuline, üleni poleeritud, 5,65 meetrit kõrge ja maksis 210 000 marka...

...Mälestussamba avas komitee esimees A. Vihmann. Avapidu oli 24. juunil 1925. aastal. Avamispäeval annetati kohalikkude organisatsioonide poolt 15 parga ja üks kuldplaat. Sammas asub Väike-Maarja kiriku ees platsil. Nurgakivisse midagi ei pandud. 1905. aasta revolutsioonis langenute nimesid ei olnud.

E. Ahase raamatust «Vabadussõja kangelaste mälestussambad», Tartu 1928. a.

* Kiviraidur Jugar alustas, pärast tema surma lõpetas töö kiviraidur Hütt.

MÄLESTUSSAMBA EDASISEST AJALOOST

Väikemaarjalased austasid oma Vabadussammast. Siin käidi tihti. Alati aga koguneti Eesti Vabariigi aastapäeval ja võidupühal. Oli välja kujunenud ilus traditsioon. Lapsed seisis põlevate küünaldega mälestussamba juures. Mälestati Vabadussõjas hukkunuid. Langenute nimede nimetamisel kustutasid lapsed järgemööda oma küünlad.

1940. aasta sügis. Väike-Maarja kauaaegne kirikuõpetaja August Laumets meenutab: rahvast täis aetud seltsimajas pidas kõnet kohaliku keskkooli direktor Eduard Kansa. Ta ütles, et sammas tuleb ära viia. See koht ei sobi talle, sest see on kirikule liiga lähedal. Pärast kõnekoosolekut pimedal ööl kõlas plahvatus. A. Laumets läks vaatama. Samba lähedal liikusid mustad kujud, tormilaternad käes. Oli nii pime, et meeste nägusid polnud näha. A. Laumets küsis: «Kas viite samba väärikama koha peale?» Keegi ei vastanud talle. «Vanasti tehti kottpimedal ööl ainult vääritud tegusid.» Kõlas vastus puhtas eesti keeles: «Mis sa seletad. Võtke see mees kinni!» «Ole vait, see on meie abiõpetaja.»

Lõhuti samba alumine osa, kaks ülemist osa jäid terveks. Järelejäänud sammas veeti vallahajaja hoovi, kus ta lamab lasipuude all. Järgimisel sügisel pandi sammas jälle vanale kohale püsti, ainult alumine osa koosnes kolmest betoonastmest. Üks samba taaspüstitamise organiseerijatest oli Arnold Kivistu.

Pärast sõda purustati sammas teist korda ja seda jälle sügisel pimedal ööl. Seekord lõhuti sammas lõplikult. Kivitükke vedas hobusega ära kohalik mees Issajev.

1988. aasta kevadel loodud Väike-Maarja Muinsuskaitse Selts hakkas kohe tegelema Vabadussamba taastamise küsimusega. Kuna Väike-Maarja samba obelist oli üks kõrgemaid vabariigis (3 m 20 cm), siis jäi sobiva kivi leidmise või Karjalast kohale toimetamise taha asi seisma.

Asi hakkas nihkuma paigast siis, kui Väike-Maarja kolhoos veebruaris 1990 kirjutas alla lepingule Ars-Monumentaliga.

Esialgu lepitati kokku samba hinnaks 60 tuhat rubla, kuid seoses hindade tõusuga ulatub see summa üle 78 tuhande. Elanikelt ja Väike-Maarja Muinsuskaitse Seltsilt on laekunud samba taastamiseks 1594 rubla. Viimast summat on kulutatud ja kulutatakse nii samba kui selle paigaldamise ja ümbruse kujundamise plaanide väljatöötamisele ja rakendamisele, samuti ka avapäeva ürituste läbiviimisele.

Kivi on pärit Läänemaa Metsamajandi Riguldi metskonnast. Kivivarujaks oli vana 40-aastane staazhiga kiviraidur Arvi Düna.

Ars-Monumentalis juhtis samba valmistamist peainsener Väino Tandre ja peakunstnik Andres Mänd, kivitöid tegid kiviraidurid Jaak Siinmaa, Leo Meigas ja Aare Aljas.

Kujundus ja nimed samba kolmel küljel on taastatud fotode põhjal, neljandal, kirikupoolsel küljel aga dokumentide ja mälestuste järgi.

Tänuõnand kõigile, kes aitasid kaasa Vabadussamba taastamisele. Eraldi tuleb aitäh öelda Väike-Maarja kolhoosile, kes andis raha samba taastamiseks ja aitas korrastada-kujundada samba paigaldamise kohta. Samuti tänu aktsiaselts «Antaaresele», endisele Väike-Maarja KEK-ile, kes rajas sambale vundamenti.

Jäägu taasavatud Vabadussammas igavesti seisma Väike-Maarja iidsete puude alla.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

1 0100 00039325 2

Ellu Moisa